

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Cap. VIII. Auctores quinam legendi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

Mist & Neroni similiter trecentas quadraginta stipias ex uno grano. Plinius l. 18. Nat. Hist. cap. 10. mihi pag. 409. Idem de Torpedine pisciculo mira l. 32. c. 1. Myrmecides Mæsius, & Callicrates Lacedæmonius quadrigas unâ cum aurigis fecerunt, quas alis musca posset abscondere. Navem fabricârunt, quam apicula pinnis tegetet: iidem distichon elegiacum sesami minuto semini litteris aureis inscripserunt. Callicrates formicas etiam ex eborâ, aliâque tam parva fecit animalcula, ut partes earum à ceteris discerni vix possent. Alianus l. 1. Hist. Var. c. 17. mihi pag. 14. Plin. l. 7. Nat. Hist. c. 21. & l. 36. c. 5. In nuce inclusam Iliada, Homeri carmen in membrâ scriptum, tradidit Cicero in Academicis quæstionibus. Adrianus Junius testatur se visum cerasi nucleum in quasili formam exculptum, quo quindecim parva tesserarum suis punctis affabrè distincta continebantur. Idem asserit Franciscum Alumnium in denariolo Symbolum Apostolorum & principium Evangelii divi Joannis, idque sine notis perscripsisse. Non hæc minuta satis? Anno 1584. Bolzani missi in montes metallici fossoræ cum suis quisque, ut solent, lampadibus. Eorum incautior unus lampadis mucum projecit in sulfuris venam, & ita incendit montem, ut socios omnes repentinum hoc incendium suffocârit, mons ipse biennium ferme arserit. Quam verum! Scintilla modica magni sæpe mater incendii. Ita favilla in flammam, furculus in silvam, gutta in flumen crescit. Augustinus, seu, quisquis est auctor serm. 3. ad Fratres. Curtius l. 6. ante medium, & l. 9. initio. Dum funus Eudociæ Imperatricis transiret, puella casu deiecit spurum, quod morte luit comprehensa & cremata. Spondanus ad an. 611. mihi pag. 673. Planè incendium è scintilla. Puncto quid minus? Encomium illius habet Delius panegyri 3. de Matre Domini in cælum Assumptâ, medio serè. Momenti sæpe maximi sunt minima. Ob unicam non rarò vòculam, imò ob syllabam aut litterulam quandoque unicam, quantæ olim, quantæ & nunc subinde controversiæ? Avicula est, quæ bovem imitatur voce: hinc illi, *Taurus*, nomen. Æternum Antverpiæ monumentum, picta Musca. Philippus Bossquier, part. 4. Academiæ, Conc. 1. c. 2. mihi pag. 14. Sed abundè satis de *Minutis*, & plura, quam volebam; taciturnis chartis relinquamus cetera. De *Vno*, unum alterumve dictum addo, & ad alia transeo.

Non bona res multi domini.
* Homo animal rationale visibile.
† Pragensium civium nò unus graviter affirmabat, lætèam alitem illam Imperatoris, viginti millibus florenorū emptam. Sit penes illos fides: ego non adducor, ut hæc ullo modo credam. Ita enim credulità vulgus plurimum solet exagerrare, & Musca vilitatem ad Elephantis molem attolere. Prodi-

Vnum. Non bona res multi domini. Res unus est. Hoc ubi dixerat Procopius Palæstinæ Martyr, cervices securi feriendas præbuit. Euseb. l. 8. c. 12. Et nihil minus sit, quam quod à multis imperatur. Imperium, ait Curtius, quod sub uno stare potuisset, dum à multis sustinetur, ruit. Curtius l. 10. Solus unus, luna una, unum empyreum cælum, unus, ut ajunt, phœnix. Vox ista (phœnix) autem mihi pervehit. De Columbibus, Pavo-nibus, Pŕittacis, &c. suprâ mentionem fecimus p. 2. c. 6. Hic ista lemmati de *Uno*, & phœnici placet jungere.
Imperator Rudolphus II. niveam & plumis omnibus candidissimam avem habuit, anati non dissimilem, rostro prægrandi, quam passim omnes den tatis den Hanset appellabant: nam ad edendum risum, quem soli homini tribuunt philosophi * & ad mira quævis instituta, sed eâ pecuniæ summâ est emptâ, quam notare non piguit, sed pæne pudet pronuntiare. Si tamen huic parem, ajunt, & sociam comparate potuisset Cæsar, alterum tantum adjecisset †. Hæc avis numquam lætiùs quam laudata risit. Hæc Excerptis meis, Faustine; sed istud & oculis meis, spero, & auribus credes in domo parentum meorum aluerunt volucrum (Saxatilem Turdum nominârunt) sanè admirandam, si vel mores, vel colores aviculæ spectes. Dorsum illi caruleum, inspersis decussatim albis plumulis. Collum ac ventrem inaurabat plumæum amiculum, eleganter mixtâ nive, in purpuram desinebat cauda. Atque hæc nostræ domûs prætria, non minùs

hieme quam æstate hilares cantus continuabat, mediis sæpe noctibus audita. Cantilenas iterabat non agrestes, sed quas à domesticis fuerat edocta. Solebat germanus frater meus fidium ærearum organo frequenter ludere. Hic adesse ales, manubris insidere, attentissima modulò excipere, quandoque suos interponere, nonnumquam sola symphoniam pertexere, atque æmulari paulò antè audiram symphoniam, & eâ quidem ratione aliquot cantiunculas ediscere. Cùm verò domûs familiarandium accumberet, illa sæpius apertâ caveolâ evagandi libertatem accepit. Hic ei primus volatus ad patremfamilias fuit, cujus vel humeros, vel etiam digitos (ita ad altorem suum assueverat) cantillans infedit. Edu-
lia omnis generis comedit; panem, oryzam, olera, rapas, hordeum, carnes ferinas, bubulas, vervecinas, ita & pisces, ipsas aves in minuta concisas imò & caseum esuravit. Æstivo vespere nonnumquam medio triclinii in depositam cum aquâ tepidâ sculâ pelvim velut in balneum, provolavit, seque in tepidario liberaliter, modò insiliens, modò resiliens, abluit. Finitis thermis, nymphæo egressa Soli se diductis & passis alis exposuit, dum sicaretur. Ita demum silvestrem naturam omnem exiit, ut reserata caveâ, patulis fenestris & janua, numquam mollior, visa sit fugam. Sed hæc nostræ domûs vernacula cantatrix, hæc familiaræ voluptas denique syntexi contabuit. Huc me duxit orbis ales unicus, phœnix. Sed ad *Vnum* addo paucula.

Unum in homine caput, anima una. Unum ovile, unus pastor. Eldras sacerdos, liliun unum, riyun unum, civitatem unam, columbam unam, ovem unam, vineam unam, populum unum prædicat. Deus, qui unus, & maximus, & maximè bonus est. Avo Constantii Imperatoris, Romæ universus populus exclamavit in circo: Unus Deus, unus Christus, unus Episcopus. Spondanus ad annum 356. mihi p. 345. Mediolanenses patricii complures confederant Reipublicæ consultantes. Hic audita vox, quæ unum ex omnibus evocabat nomine. Cùm autem evocatus moraretur, ignotus homo se spectandum præbuit, rogavitque, ut jam vocatus exiret quam celerrimè. Dum ille unum exire, turris repente cœruit, & alios omnes præter unum illum oppressit. Spondanus, ad annum 1117. mihi pag. 997. Una Phœnice, filia, foror, mater Olympionicarum fuit. Una Curionum familia, in qua tres continuâ serie Oratores, pater, filius, nepos. Una Fabiorum prosapia, in qua continui tres principes senarûs. Sapienter Annæus Seneca: *Talem, inquit, animum esse nostrum volo, ut multa in illo artes, multa præcepta sint, multarum atarum exempla, sed in unum conspirata. Vnum quid fiat ex multis, sicut unus numerus fit ex singulis.* Seneca epist. 84. mihi pag. 350. De *Vno* nimis quàm multa. De Artibus & Naturæ miraculis si initium facerem, finem non reperirem. Taceo. Hæc mihi olla pauperum. Rapsodia quotidiana Miscella mea suppeditant. Vis plura? Tua prome, aut conde aliena, ut inde promas tua. *FAVST.* Quos legam? Et quomodo legam? à quibus incipiam? *EVL OG.* Hoc ipsum jam indagabimus! Aures præbe vacivas.

CAPUT VIII.

Auctores quinam legendi.

EVL OG. Hic tibi præceptiones do ternas, sed brevissimas.
1. Legendus optimus quisque.
2. Legendus, qui maximè faciat ad cuiusvis ingenium.
3. Legendus in quaque doctrinâ princeps: Recentioribus veteres plerumque præponendi.
Ita futuro poetæ dixerim, Lege Virgilium: Historico, lege Livium: Oratori, lege Tullium: Philosopho, lege Aristotelem. Nò intelligis: interpretes adhibe. Ita dixerim

Præceptiones in eligendis auctoribus.

rim futuro Medico, lege Galenum, dein alios, atque alios Jurisconsulto, lege Bartolum: aut rectius, lege ipsas Leges, Theologo, lege Thomam Aquinatem. Non refert quàm multi, sed quàm boni & bene legantur. Non enim legenda sunt multa, sed multùm. Hic illud Annæi opportunissimè in stillo: *Non refert quàm multos, sed quàm bonos habeas libros. Lectio certa prodest, varia delectat. Qui, quod destinavit, pervenire vult, unam sequatur viam, non per multas vagetur. Non ire istud, sed errare est.*

Sunt, qui exuccos, steriles, macros auctores amant, ubi è dumeto uvulam, è senticeto racemulum venentur. Impericia miseranda. Quis vineam colit, qui non tantumdem lucri speret, quantum ei sumptuum impendit? quis agrum ferit, qui non tantum segetis expectet, quantum seminis eiecit? quis montem perfodit, ubi tantum exiles ac raræ metallorum venæ, ut emolumentum minus sit impendiis? quis librum legat, è quo lectionis fructus laboris impensas non æquet? Duces in quavis arte assumentis; horum volvenda sunt scripta. Quapropter optimos legamus: Adeamus fontes ipsos, transeamus rivulos. Non tantum suavius, sed & salubrius ex ipso fonte petuntur aquæ. Ita recentioribus præpone præfatos; si abundans tempore, illos his conjunge, ut illorum scriptis lectionem horum stabilias. Optimi ergo legendi, quod prima docet præceptio.

Alterà cum grano salis accipienda. Nec enim omnibus, sed prudentioribus, ac in eruditione provectioribus dixerim: Simile simili nutritur. Lege igitur ex optimis eum, qui tibi magis sapit. Ceteroquin illud (quod sapit, nutrit) in mensis etiam & in amentis fallacissimum est. Plurima sunt, quæ valde sapiunt, sed plurimum obsunt: placentas aliæque butyro frixa, cucumeres, & pepones, caseum recentem, resque cibarias similes, non negatis sapere; sed si quidem tu sapias, faveberis etiam obesse. Idem in lectione verum comperies. Idcirco lectionem, quæ ad gustum est, maturioribus solum ingeniis permittimus. Quod secunda monet præceptio. Tertia, in quavis arte duces præcipit legendos. Quemadmodum verò in Arte poëtica dux habetur Maro, in oratorii Cicero, ita & aliæ artes scientiæque suos habent duces, quos sequi consultissimum. Nihilominus in tanto Scriptorum numero & varietate, quæstio gravis est & setia, quinam legendi? Cùm verò istud definire institui mei propriè non sit, compendio auctores quosdam meliùs noscendos dabo.

In Poëtica.

P. Virgilius Maro agmen ducit, communi, ni fallor, sensu, poëtarum princeps.

P. Ovidius Naso in elegis primus, poëtarum felicissimus, qui de seipso fassus: Quidquid conabar dicere, versus erat. Sed amatoria & hujus, & aliorum similitum poësis procul à te, procul ipsomet momente: Teneros ne tange poëtas: Submoveo dotes impius ipse meas. Millies hoc inculcandum: Doctrinæ præstat, quàm veteri cunctarum jacturam facere. Quamvis reverà nulla penitus doctrinæ fiat jactura, cùm lascivas seu poëtarum, seu quorumcumque aliorum sordes non lambimus. Ista si legas, non doctiorem te facient, sed nequiores; ista si omittas, non proinde rudior, sed vetercundior manebis & sanctior. Quid, obsecro, eruditionem in simeto, aut inter cloacas quærimus? Nimis suapte sponte præceptis in vitium ruit natura: quid opus hoc impulsu? Submoveo has impudicitia faces; hæc omnium vitiorum fomenta projice; Arbitros & Madaureses (nostri quos notem) venenorum officinas, pestes ipsissimas execrare & fuge. Si cælum, si Christum amas, hos nequitia magistros oderis. Hic ego cum Mose, cum Isaiâ, cum Paulo clamor: *Noli contaminare animam tuam, nec tangas quidquam eorum. Pollutum noli tangere. Immundum ne tetigeris.* Has dulciantias sed venenatas nebulas ne liba. Mors latet certissima. Sed Poësis prioribus jungendi:

Tom. II.

A P. Papinius Statius, qui Silvarum libros 5. Thebaidos, libros 12. Achilleidos libros duos scripsit; à Virgilio, putat beat intelligentem.

Claudius Claudianus poëta nobilissimus, quem meus in Rhetoricis præceptor, poëtarum ocellum appellare solitus est.

Quintus Horatius Flaccus. De hoc Quintilianus probe judicans: Inter Lyricos, inquit, solus ferè dignus est legi Horatius. Non est quod quis contradicat.

M. Anneus Lucanus poëta insignis, stylo grandis, sed à multis historicis magis audit, quàm poëta.

L. Anneus Seneca in tragediis dignus, qui non habet interpretes, Lipsium, Delrium, Baderum, alios.

Juvenalis, Martialis, Catullus, Tibullus, Propertius, optimi poëta, sed & pessimi, nisi ab obscenitate sordibus sint purgati, quos tibi fragmenta poëtarum veterum exhibebunt. Nil ultra desideres.

B Sed numquid animus est, recentiores etiam legere? In oculis sunt, Francisci Remondii orationes & carmina varii generis. Jacobi Bidermani Heroica, Elegiæ, Epigrammata; elegantia omnia & lectu digna. De poëtis ista, quorum ego, tui & reliquorum, non censuram (quod absit à me) sed gustulam propinare conor.

His, quos nominavi, poëtis, Lyricos & Satyricos annumerem, inter quos etiam Satyrici soluta orationis sensendi. E præfatis Lyricorum princeps, ut dixi, Horatius. E recentibus tres, numero Charitum, mihi præceteris & noti, & chari, sunt. I. Vincentius Guinifius, Lucentis, anno 1627. editus Romæ. II. Matthias Casimirus Sarbivius, Polonus, cujus libri tres Lyricorum editi anno 1625. Coloniae. III. Franciscus Montmorencius, Belga, cujus Cantica & Idyllia sacra secundùm edita anno 1629. Ingolstadtii.

Lyricis Satyricum adjungamus. Joannes Barclajus Latinus oppido scriptor & elegans, Iconem animorum & Argemidem edidit; soluta orationi ligatam hinc illinc miscuit: tres insuper libros inscripsit Euphormionis Lusini Satyricon: Hoc scriptum in omnes ferè tam politicos quàm sacros hominum ordines pugnavit; sed accusationibus id urgere, instituti mei non est: suam manes quiescere. Hoc risu dignissimum. A Barclajii morte homines simplices & proflus alba mentis quædam præfixo ejus nomine obtruserunt edita (risum teneatis Horatius de amici,) ac si litterarum hoc ævum, à plumbo nesciret aurum distinguere.

In Historiâ.

C. Sallustius primus, si modò ejus libros haberemus, In Historiâ qui legendi.

T. Livius, magnitudine, ac majestate operis ante omnes placidus & diffusus, in concionibus maximè disertus, lacteum orationis flumen fundit. Sunt qui vitiosa quædam illi objiciant. Noltrum est ab his dicere, non eos judicare.

D Corn. Tacitus Historiarum princeps non elegantia, sed prudentia & judicio, sententiis & præceptis uberrimus; sed viris aptior, quàm pueris.

Q. Curtius, probus legitimusque historicus, si quisquam. Mira ejus in sermone facilitas, in narratione lepos. Adstrictus idem & profluens, subtilis & clarus, sine curâ accuratus. Verus in judiciis, argutus in sententiis, in orationibus eximie facundus.

C. Caesar latinè ac compositè scripsit. Mira in eo styli puritas & perspicuitas, minus quidem ornamentorum, sed & minus ineptiarum habet. Nihil in eo affectatum; narratio plana & historico stylo conformis. Simplex in eo & nuda narratio.

Inter recentiores historicos singulariter à I. Lipsio laudantur: Philip. Cominaus, cum quovis antiquorum, ut ipse putat, componendus: & Francisc. Guicciardinus prudens, peritissimè scriptor. Licet his duos alios adjungere.

V u u 2

Ioannes

Ioannes Mariana, Latinus reverè elegansque historicus de Rebus Hispanicis libros triginta in lucem dedit: Andreas Brunner, de Rebus Boicis libros quindecim: inspicere, & in utroque styli gravitatem & nitorem admiraberis. Historicorum satis habemus, certè Latinorum. Num & Græcos fontes adire placet.

Thucydides inter eos palmam obtinere creditur. Elocutione totâ gravis & brevis, densus sententiis, sanus iudicii, actiones vitæque dirigens, orationibus & excursibus admirandus.

Polybius iudicio & prudentiâ Thucydidi haud impar, multa & præclara libris 40. composuit, quorum pars maxima inertiis ab his Xenophon, Nicetas Choniates & Nicephorus Gregorius in laude sunt.

Plutarchus Auctor laudatissimus, diffusâ & planâ scribendi viâ ad Virtutem & Prudentiam ubique ducit. Ingens in eo eruditionis silva lectori nusquam non aperta. Hunc tibi, Faustine, ad comparandam rerum notitiam commendo.

In Oratoriâ.

M. Tullius Cicero ad eloquentiam dux certissimus. Ampliori laude hic abstinere. Nam Tullium nemo rectius laudaverit, quam ipse Tullius. Hoc unum addo. Principem hunc oratorem Quintilianus extollens: Ille, inquit, se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit. Subjungo non oratorem, sed philosophum.

Lucius Annaeus Seneca nostris encomiis non eget, à doctissimis viris jam olim exquisitissimè laudatus. Hunc Plinius Major ævo suo eruditionis principem appellat. Dion, omnibus sui ævi Romanis sapientiâ & eruditione præstitisse, asserit. De Senecâ Iustus Lipsius: Placet legitimum Censoribus ille vir, inquit, nec rebus solam (cui enim non? si placet ipsa virtus) sed phrasi & genere dicendi. Quod aliud ab optimo esse, non infiteor: cui tamen sua venus sit, vel acumine sententiarum, vel frequentia & brevitate. De eodem ille idem Iustus: Annaeus Seneca, inquit, frequenter mihi in manibus est: ut ego sentio, non sine fructu. Sive enim doctrinam quæ multa ingenio in ritibus præcis recondita: sive sapientiam, Deus bone, quid ad mores & ad vitam scriptum unquam præclarior? Qualis ille, & quam Romanus ubique animus, quæ tela adversum casus subministrat, & ipsam mortem & quomodo vitia eripit, inserit virtutes? Facendum est. In eacumine Olympi mortis constitutus mihi videor, cum illum lego: supra ventos & procellas, supra omnes res humanas.

Christianos scriptores excipe, qui omnium veterum magis ad virtutem duxerunt? Magnus vir est, nec suadet, sed ingerit optima, & impellit ad ea, non ducit. Quis ubique ardor, & quàm è pectore verba? Credo post sacras litteras nihil in ullo Orbe, in ullâ linguâ scriptum utilius meliusque. Semper ille mihi magnus vir apparuit; sed, ut solent verè magna, magis magisque inspectus & tractatus se approbat. Tria sunt, quæ huc me ducunt: Verba, Res, Tractatus. Omnia in eo, jure laudanda. Verba, selecta, propria, significantia: imò quæ plus aliquid semper dicunt, quàm dicunt. Qui proprius quidam ejus Genius videtur, ut in parsimoniâ verborum mira évigilet atque efficacia sit; in brevitate claritas & splendor. Sunt allusiones, imagines, translationes crebræ & pæne contiguæ, quæ delectant simul & docent; & in rem animum, atque extra rem mittunt. Est cura, non affectatio; decor, non comptus; tractata oratio, non torta. Est & compositio quædam & viriles numeris: sed ut structuram agnoscas, molliorem abnuas; & & pugnæ atque arenæ omnia, non delectationi aut scenæ parata. Jam in ipsâ brevitate, & stricto dicendi genere, apparet beata quædam copia; fundit verba, etsi non effundit; fluit, non rapitur; amni similis, torrenti dissimilis; cum impetu, sed sine perturbatione se ferens. Denique ut felices arbores, quarum præcipua dos est fructum ferre, flores & folia tamen habent: sic iste, quem fructus causâ legimus, & cœlus, oblectatio-

nem adfert pariter, & Venerem cum Minervâ jungit. Audebo & hoc edere? vel sermonis atque elogii causâ aliquis eum legat: sed abist, & Res magis trahat. Res, quam illustrem & sublimem, utilem & salutarem, ubique promit. Omnia ejus scripta, etiam ubi ex professo non videtur agere, quid nisi generosum illud honestum spirant? quid nisi alius inspirant? Caput omnis boni fontemque Deum, quàm sæpe, quàm fortiter, inculcat, atque unâ ejus Providentiam & nostri curam, potentiam, sapientiam, justitiam, & quidquid tale vel Sacra dicant? illi & Fato nos parere, & quietos, volentesque sequi, quoties monet? in ordinem redigi, ab ordine hoc rerum, quem ille ab æterno descripsit? Jam Affectus, id est, origines malorum, quis acutius aperit, acrius castigat, adductius coercet? Metum, Spem, Lætitiam, Dolorem, quàm temperat, minuit, tollit? Ipsa vitia asperè ubique invadit & exagitat, Ambitionem, Avaritiam, Libidinem, Luxum, ceteras animorum pestes. Imò hæc tantâ sæpe acrimoniâ, ut modum non tenere dicas, & odio atque irâ (sed, dii boni, honestis) auferri. Denique in unius Virtutis admiratione & commendatione deditus, externa omnia aspernit atque abjicit, & torum illud splendidum, sed fallax, fortunæ regnum conculcat. O pura, & cælo digna mens, & ad cælum alios subducens, miratur te, & sequimur: quisquis cum attentione tamen legit. Etsi quis aliter potest? Tantus ubique vigor & calor est, (ut de Tractatu nunc addam) sic omnia animata & spirantia, ut excitari, vel ignava & jacentia ingenia necesse sit, & tepida aut frigida calere, imò non scripta legere, sed verè audire, nec imaginari. Eius in libris, sed ipsum hominem oculis sensibusque usurpare videamur. Addit de Epicteto: Epictetus ævo, non merito posterior Senecâ, & scriptorum pondere, si non numero comparandus, vitâ præponendus. Ille vir totus à se & à Deo, nihil è fortunâ fuit. Origine vilis & inter servos; corpore claudus ac debilis; mente nobilissimus, & inter omnis ævi lumina refulsit. Vita illi emendatissima, & planè atque scitum, quod in ore habebat, *Sustine & Abstine*. Enchiridion ipsius sanè egregium, & moralis philosophiæ velut anima. Nihil in Græcis, aut fallor, tale extat: à duabus illis notis dico, Acrimoniâ & Ardore. Genus styli concisum, fractum, & quod indolem subitarii sermonis habet: sed docta interveniunt sæpe, semper salutaria, & non est, qui bonam mentem magis aut trahat, aut formet. Ego his nihil ausim addere, sed nec demere.

Oratores alii recentiores in manibus sunt.

Antonius Muretus.

Joannes Perpinianus.

Franciscus Bencius.

Franciscus Remondus.

In Philosophiâ.

In totam philosophiam commentarios scripserunt In Philosophiâ qui Francisus Murcia, Antonius Ruvius, Rodericus de Arriagâ, Petrus Hurtadus de Mendozâ. Ex his ego Francisum Murciam discipulis censeo legendum. Præter hos Francisus Suarez & Petrus Fonseca totam philosophiam complexi sunt, in suâ quisque Metaphysicâ. Totam itidem philosophiam, ut audio, commentariis exactissimis illustravit Christianus Bauman nondum in lucem datus. Singillatim libros physicorum explicat Francisus Tolæus, libros de Generatione Conimbricenses, qui & toti philosophiæ lucem attulerunt nobilissimis commentariis. Libros de Animâ insigniter exponit Hieronymus Dandinus, Meteoræ Libertus Fromondus.

In Mathematicâ.

Amplissima est scientia Mathesis. In hac, ut nôris, discenda sunt. 1. Elementa Arithmetica. 2. Elementa Geometrica Euclidis. 3. Elementa Sphærica Theodori. 4. Geometria practica. 5. Astronomia. 6. Gnomonica.

In oratoriâ qui legendi.

Quintil.

lib. 10. c. 1.

circa finem.

mibi p. 196.

ubi illustris.

forma de Cicerone elo-

gia.

Lipsius l. 1.

Elect. c. 10.

& c. 26.

monica. 7. Optica, quæ dimensiones linearum, superficierum ac corporum complectitur. 8. Calculus triangulorum tam planorum, quam sphericorum. 9. Conica Apollonii Pergæi. 10. Algebra, numerorum miracula continens. 11. Geometria sublimior, quæ omnium rerum dimensiones comprehendit, Holometria rectius appellanda. 12. Musica Arithmetica conjuncta, quæ vocum & sonorum numeros considerat.

In Mathesi duces sunt *Archimedes Syracusanus*, & *Claudius Ptolemaeus*. Ab his *Theon Alexandrinus*, *Pappus Alexandrinus*, *Apollonius Pergæus*, primarii numerantur inter præcos.

Recentiores, & meo quidem iudicio, insigniores Mathematicæ doctores sunt *Ioannes Regiomontanus*, & ejus præceptor *Georgius Buharius*; *Alexander Andersonius Scotus*; *Nicolaus Copernicus*, *Borussus*, qui annis triginta sex descriptionem de Revolutionibus orbium celestium elucubravit; *Franciscus Maurolicus Abbas Messanenensis*; *Petrus Nonius Lusitanus*; *Martinus Ghetaldus Raguosinus*, *Italus*; *Franciscus Vieta Gallus*; *Adrianus Romanus Germanus*; *Christophorus Clavius Germanus*, *Bambergensis*; *Christophorus Grienberger Hallensis*; *Tycho Brahe Danus*; *Ioannes Keplerus*.

Non multos nominavi, si scientiæ amplitudinem spectemus.

In Politicâ.

Robertus Bellarminus publicavit Orbi tres libros de Officio Principis Christiani, scriptum minimè salebrosum, & longè utilissimum. Huic vino non opus est hederâ.

Iustus Lipsius sex libros Politicorum scripsit, & duos Monitorum ad præcepta politica spectantium. Opus reverè elaboratissimum. Neque hic hederam appendit huic vino.

Ioannes à Chockier Juris utriusque Doctor, & Patricius Leodicensis, sex libris thesaurum dedit Aphorismorum politicorum, in quibus Principum, Consiliariorum, & Alicorum institutio. Scriptio præcisè erudita & utilis. Non dubitem notum tibi opus *Thomæ Aquinatis*, de Regimine Principum. Vidisti utique Politicorum libros decem, ab *Adamo Contzen* scriptos, & libros duos à *Carolo Scribanio*. Uterque nostri ævi notissimus scriptor.

Ceterorum ingens series est. Hic in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

In Medicâ.

In parte primâ, capite decimo, nominavi Medicos nobiliores, & vero nomine Archiatros, *Christophorum à Vega*, *Donatum Antonium ab Altomari*, *Nicolaum Pisonem*, & ad usum hujus ævi *Danielem Sennertum*, qui medicam omnem doctrinam exactissimè censetur tradere. In medicis institutionibus ceteros præcellit brevitate *Gilbertus Taccheus*.

De valetudine tuendâ & commodiore diætâ ceteris, ni fallor, insigniùs scripserunt *Hieronymus Cardanus*, qui libris quatuor prolixioribus, & *Edmundus Hollingus Ingolstadii* olim professor mihi notissimus, qui illud instituti tam eruditâ, quam succinctâ scriptione profectus est. Utrumque suadeo legendum. Res summi momenti, cura diætæ.

Sed addo in auctarium. *Isaël Spachius* Medicinæ Doctor & Professor, typis in lucem dedit Nomenclatorem Scriptorum Medicorum, hoc est, Eleæchum eorum, qui artem Medicam suis scriptis illustrarunt, secundum locos communes ipsius Medicinæ, cum duplici Rerum & Auctorum indice. Editus Francofurti anno 1591. Hæc porro capita quæ oculis subjungam, singularim à Spachii Nomenclatore proponuntur: Medicina, paginâ 1. Medicina Chymica, p. 26. Medicina veterinaria, p. 29. Medicina astrologica Jatro-mathematica, p. 40. Medicus, pag. 41. Physiologica Medicinæ

Tom. II.

A pars, p. 44. Res naturales: Elementa, p. 45. Temperantia, p. 47. Humores, p. 48. Patres, ibid. Anatomie, corporis humani dissectio, p. 50. Facultates & earum actiones, p. 57. Calidum & humidum inartum, p. 63. Spiritus, p. 63. Ætas, pag. 64. Homo, pag. 64. TIBIINH, sanitatis conservatrix, pag. 68. Aër, pag. 73. Cibum, p. 74. potus, pag. 76. Affectus animi, ibid. Somnus & Vigilia, p. 81. Mors & Quies, p. 83. Inaniritio, Repletio, ibid. Res præter naturam, Morsus, p. 84. Simiotica signa, pag. 88. Therapeutica Methodus medendi, pag. 97. Diætetice, pag. 147. Pharmaceutice, pag. 148. Herbarum sive stirpium Historica, pag. 173. Chirurgia, pag. 198.

Huic Elencho Spachii jungamus *J. Heurnii* Ultrajectini Institutiones Medicinæ, unâ cum Modo studendi eorum qui Medicinæ suam operam dicunt. Hæc simul edita Lugduni Batavorum anno 1592.

Institutionibus Heurnii utiliter addentur *Petri de Tullignano* Compositiones & Remedia ad plerosque omnes affectus morbosque sanandos. Egregius reverè, & ut vides, compendiosus libellus, cui adjuncta est Summula è libris Melsæ excerpta. Hæc vulgata typis Lugduni an. 1587. Sed ad Jurisprudentiam transeamus.

In Jurisprudentiâ.

Quinam Jurisprudentiæ studioso præcipuè legendi *Qui in Juri* sint, docet *Hermannus Vulteius* in Prolegomenis ad Jurisprudentiam, quos Jurisprudentiam Romanam inscribit. Huic, ni fallor, credes plurimum annorum professori.

In Theologiâ.

Theologiam universam meditatari sanè ac copiosis & accuratis commendationibus illustrarunt *Franciscus Suarez*, *Gabriel Vasquez*, *Gregorius de Valentia*, *Adamus Tanner*, *Martinus Becanus*, alii. Hanc ipsam, quam vocant Scholasticam, omnem Theologiam ii, quos nominavi, tomis pluribus; at uno complexus est *Alexander Pefantius Romanus*, scriptor vel eo etiam nomine laudabilis, quia brevis. E ceteris hoc quidem tempore *Adamum Tannerum* censuerim lectori fore opportunissimum. His, si placet, *Jacobum Granadum*, Theologum recentem, Hispanum annuera.

Si Theologiæ partes inspicimus, de Trinitate *Didacus Ruizius*, de Incarnatione *Iosephus Ragusa*, de Sacramentis *Ioannes Prepositus*, & *Egidius Coninck*, de Matrimonio, optimè omnium, ut videtur, *Thomas Sanchez*, de Jure & Justitiâ *Leonardus Lessius*, de aliis alii disputant.

In Controversiis tradendis, post *Robertum Bellarminum* exactissimus habetur *Martinus Becanus*.

In Theologiâ morali docendâ, jam omnium optimi censentur, *Martinus Bonzina*, *Vincencius Fillucius*, *Paulus Layman*. Extat synopsis eorum, quæ Fillucius tribus tomis docuit. Aliorum sanè Theologorum neminem sperno, neque minùs æstimo, sed mihi notiores & usû familiariores sunt, quos nominavi.

Melioris notæ auctores, ni fallor, à fronte jam nôsti. Agedum & intus illos nosse incipe legendo. **F A V T S.** Quomodo legam? **E V L O G.** Numquid non satis dictum hæctenus? Excerptendo. Sed quia hic pluculum documenti expectas, in verba conferam paucissima.

C A P V T I X.

Auctores quomodo legendi.

E V L O G. Hic ternas pariter præceptiunculas instillo. Quomodo legedi sunt auctores: tres assignantur præceptiunces.

1. Lectionem vagam vita.
2. Auctores à capite ad calcem evolve.
3. Non cursim, non perfunctoriè, sed meditatè ac constanter lege.

Lectionem vagam *Annæus philofophus* damnans: *Vide, Senec. ep. 2.* inquit, ne ista lectio multorum auctorum, & omnis generis mihi p. 388.

V u u 3

voluni-